

тепер виходити з міркувань історичної легітимності, але ґрунтуватися перш за все на етнічних і лінгвістичних засадах. Це в свою чергу, надавало українському руху популістського характеру; він поєднував боротьбу за національне визволення із боротьбою за соціальну справедливість. Водночас стосунки між національно-визвольною і соціально-визвольною тенденціями в українському національному русі слід розуміти діалектично [9].

У першій половині XIX століття в Україні переважав аграрний сектор економіки, саме він визначав рівень розвитку і стан національного життя. Поява ознак індустріального виробництва сприяла формуванню ринкових відносин, які активізувалися після проведення самодержавством модернізаційних реформ 60-70-х років XIX століття. На українських землях розпочався процес економічного співіснування двох різних цивілізаційних структур повсякденності: з одного боку населення вступало у відносини побратимства і дружби, а з іншого – купівлі-продажу. Виникло внутрішнє протиріччя суспільства: сім'я виступала всеохоплюючою основою життя на рівні українського села (громад), ринок – у місті. Історичним результатом тенденцій економічного розвитку стало залучення України до європейського цивілізаційного процесу.

Окреслені нами тенденції історичного поступу України у XIX століття підводять до якісно нового погляду на інтерпретацію і трактування його подій і тенденцій. В основі якого лежить концепт “історичності XIX століття”, що формує безперервний погляд на суспільний розвиток України і її державної традиції.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. *Резніт О. П.* Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу. // Перечитуючи написане. – К., 2005. – С. 76.
2. Там само. – С. 74.
3. *Драгоманов М.* Чудацькі думки про українську національну справу. // Літературно-публіцистичні праці. – Т. 2. – К., 1970. – С. 347-348.
4. *Берлін І.* Чотири есе про свободу. – К., 1994. – С. 64.
5. *Касьянов Г.* Теорія нації та націоналізму. – К., 1999. – С. 295.
6. *Кремень В., Табачник Д., Ткаченко В.* Україна: альтернативи поступу. Критика історичного досвіду. – К., 1996 – С. 179.
7. *Магоцій П.* Українське національне відродження: нова аналітична структура // УДЖ. – 1991. – № 3. – С. 98.
8. *Забужко О.* Філософія української ідеї та європейський контекст. Франківський період. – К., 1993. – С. 51.
9. *Скельчик С.* Пробудження нації. До концепції українського національного руху II половини XIX століття. – Мельбурн, 1994. – С. 24.

Анотація

В статті розглядаються теоретико-методологічні основи історії України XIX ст. Особливе уваження акцентується на розробці єдиної наукової парадигми історії України XIX ст. на основі єдиних стадіально-модернізаційної та цивілізаційної концепцій.

Мельничук І.

РІЗНОСПЕКТОРНІСТЬ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПОМАРАНЧЕВА РЕВОЛЮЦІЯ

Події осені-зими 2004 року стали тим Рубіконом, перейшовши який Україна спробувала відмовитись від попередньої моделі свого розвитку і виробити нову модель яка прискорила б процес демократизації суспільства та інтеграції до європейської спільноти.

Ці події мали неоднозначну оцінку як у суспільстві так і серед вітчизняних та зарубіжних науковців.

Проблема аналізу підходів, що склались у науці щодо розуміння змісту цих подій потребує свого комплексного аналізу і є актуальною для дослідження.

Наукова новизна нашого доробку у спробі проаналізувати на основі аналізу новітньої літератури, матеріалів періодичних видань, електронних ресурсів Інтернету, на сучасних методологічних засадах основні підходи сучасних вчених до оцінок подій, які здобули свою назву як Помаранчева революція.

За останній період вийшло понад 70 видань, в яких зроблено спробу осмислити події осені – зими 2004 року та розкрити феномен Помаранчевої революції.

Першу спробу показати феномен Помаранчевої революції з погляду як прихильників так і противників її зроблено у колективному науково-публіцистичному збірнику за редакцією М. Погребинського “Помаранчева революція” / Версії, хроніки, документи. – К., 2005.

Однією з перших найґрунтовніших праць присвячених Помаранчевій революції стала монографія

А. Гальчинського “Помаранчева революція і нова влада”, в якій було проаналізовано об’єктивні передумови, рушійні сили, історичні, соціальні та психологічні витoki Помаранчевої революції (К., 2005). Наступним кроком у подальшому аналізі подій, що увійшли у сучасну історію як “Помаранчева революція” стала монографія С. Кульчицького “Помаранчева революція” (К., 2005), в якій детально розкрито перебіг основних подій осені – зими 2004 року, зроблено перші узагальнення про результати та уроки Помаранчевої революції, аргументовано доведено, що Помаранчева революція є завершенням посткомуністичного періоду в житті українського суспільства. З сучасних методологічних позицій спробував проаналізувати питання ролі та місця революції в історії завідуючий кафедрою історії нового та новітнього часу Чернівецького національного університету, доктор історичних наук, професор О. Сич.

Відомий російський політолог та публіцист С. Кара-Мурза у своїй книзі “Экспорт революции. Ющенко. Саакашвили...” (Москва, 2005) спробував проаналізувати ситуацію, що склалась навколо Росії та пострадянського простору і розглянув Помаранчеву революцію в Україні як “революцію постмодерну, виходячи з тенденцій глобалізації у сучасному світі”.

У книзі “Неоконченна історія для «оранжевої» України» київського кореспондента московської газети “Российские вести” С. Жильцова висвітлюється гостра політична боротьба, що розгорнулася в Україні восени 2004 року, зроблено спробу проаналізувати економічний і соціальний базис прихильників опозиції, показано протистояння кланово-регіональних угруповань (Схід – Захід), та розкрито їхню зовнішньо-політичну орієнтацію.

Відомий історик та журналіст, телеведучий “5 каналу” Д. Яневський одним із перших подав хронологію основних подій Помаранчевої революції (“Хроніки “помаранчевої” революції” Харків, 2005) та нариси політичних портретів ключових лідерів подій осені-зими 2004 року (“Обличчя “помаранчевої” революції”, Харків, 2005).

“Демократична революція, породжена широким протестним рухом”, “переворот, організований західними спецслужбами”, “кінець імперським амбіціям Кремля”, “Джерело поляризації і розколу України”, “завершення пострадянського періоду історії”, “прихід в Україну демократичної трансформації, початої в країнах Східної Європи п’ятнадцять років тому”, “продукт боротьби груп олігархічно-кланового капіталу на завершальному етапі приватизації”, “найбільше поширення на Схід вільного ринку”, “перша електоральна перемога Заходу над Сходом України”, “вражаючий успіх громадянського суспільства” – ці та багато інших емоційних визначень відображають лише частину існуючих в Україні та за її межами поглядів на події, що сколихнули нашу країну 22 листопада – 8 грудня 2004 року.

Проаналізувавши величезну кількість найсучаснішої літератури, автор дійшов до висновку, що надання статусу революції подіям на Майдані прихильникам даного твердження потрібно ще довести, але поява нового терміну в сучасній історичній науці – Помаранчева революція – є явищем беззаперечним.

Аналіз історіографії, на думку автора, показав, що головним і найпринциповішим є з’ясування того змісту, який подають дослідники під феноменом Помаранчевої революції.

Так, прослідковуючи лише вживання самого терміну ми з’ясували, що написання його є різним у кожного автора, хто присвятив свої доробки цьому феномену. У літературі ми зустріли такі підходи до написання самого терміну: “Помаранчева революція”, “помаранчева революція”, Помаранчева революція. І це не просто гра знаків для написання. У цьому виявляється різноспекторність підходів до визначення змісту самого поняття.

З точки зору марксистської теорії, соціальна або політична революція – це докорінний переворот усього життя суспільства, насильницьке скинення старого і утвердження нового соціально-економічного ладу [1, С. 205]. Дещо подібне розуміють під політичною революцією і ліберальні соціологи. Посилаючись на них, “Британська енциклопедія” визначила революцію в політиці як стрімку і фундаментальну зміну всього порядку керівництва державою, що як правило супроводжується насиллям, і результатом чого, як правило, бувають невідворотні зміни в економічній системі, соціальних структурах і культурних цінностях [2, С. 20].

Але як показала історія кінця ХХ століття дані визначення є дещо застарілими, особливо у тій частині, де мова йде про насилля. Оскільки поразка комунізму в країнах Східної Європи и СРСР – процес, без сумніву, революційний, але в більшості цих країн він пройшов без масового насилля. Події, що послідували за горбачовською “перебудовою” в республіках СРСР і революціями в Чехословаччині, ГДР, Угорщині та Польщі, були безкровними, але, безумовно, революційними, оскільки до самих коренів перетрясли всю систему політичного, соціально-економічного і культурного життя суспільства. Це дало підставу стверджувати про появу нового різновиду революції, що отримав назву в сучасній історичній літературі “оксамитова” революція, що здатна обійтися без кровопролиття, але без фундаментальних системних змін всього політичного, соціально-економічного і культурного життя суспільства їм все одно не обійтися.

Більшість сучасних аналітиків та політологів не схильні ставити події в Україні та Грузії в один ряд з “оксамитовими” революціями, аргументуючи це тим, що їх організатори, включаючи самого Ющенко, зовсім не хотіли системних перетворень.

Передумови для того, щоб назвати події на столичному Майдані “оксамитовою” революцією без сумнівів є. Лише той факт, що Україна у свій час не пережила “оксамитової” революції, що знаменувала розрив з радянським минулим, розрив з Росією, формування курсу на інтеграцію в Європу, національне самовизначення тих країн в яких вона відбулася, дає підстави стверджувати про актуальність вищезазначених

тенденцій для України. Але разом з тим між цими явищами забагато відмінностей. Це дає підстави нам стверджувати, що події в Україні наприкінці 2004 року – не були “оксамитовою” революцією в її класичному прояві.

Не можна залишити поза увагою думку тих аналітиків, які схильні вважати, що Помаранчева революція є ніщо інше, як політтехнологічний проект. Зокрема, авторитетний російський історик С. Кара-Мурза переконаний, що “Помаранчева революція” це велика спецоперація США і Заходу в цілому. Ця підготовка не приховувалась, про неї було багато повідомлень у західній пресі, і сам цей факт предметом для дискусій не є. Його потрібно вивчати вже як урок історії” [3, С. 213].

Автор погоджується з думкою А. Гальчинського, який вважає, що ми маємо всі підстави розглядати ці події як вияв класичної за своїм змістом соціальної революції, якщо розглядати її у контексті глибоких суспільних трансформацій, розпочатих 1991 року [4, С. 5].

Своє бачення щодо визначення змісту поняття Помаранчева революція висловив д. іст. н. С. Кульчиський, який зазначає, що визнає тільки одну Російську революцію у 1917 році, не поділяючи її на Лютневу і Жовтневу, вважаючи Українську революцію 1917 – 1919 рр. продовженням Російської та відділяючи від них обох зовсім іншу, комуністичну революцію, яка почалася в Росії навесні 1918 року, а в Україні – у 1919 році. Крах комунізму і повернення комуністичних країн в лоно нормальної цивілізації вважає антикомуністичною революцією, у якій не було власних рушійних сил, тому що комуністична диктатура знищує всі політичні сили, крім самої себе. Коли ці сили народилися, антикомуністична революція повторилася, тому що розвиток суспільства, спрямований колишньою компартійно-радянською номенклатурою, заходив у глухий кут [5, 340-341].

На його думку, перша революція у новітній історії України мала місце ще у 1905 році, її столітній ювілей проходить непомітно. Хоча деякі історики взагалі твердять, що це зовсім не революція, тому що самодержавний лад витримав іспит на міцність і придушив робітничо-селянські виступи. Тим не менш, не можна заперечувати очевидного: розвиток горизонтальних зв'язків у тогочасному суспільстві істотно активізувався після вимушеного надання імператором Миколою II у жовтні 1905 року громадянських свобод своїм підданам. Не можна заперечувати й того факту, що події 1905 року допомогли революційному народу справитися з самодержавством у 1917 році лише за один тиждень. Якщо на Помаранчеву революцію дивитися з перспективи століття, то стає зрозумілим: це велика історична подія. Нею завершився посткомуністичний період в житті українського суспільства. Під таким кутом зору не має жодного значення, хто з політичних діячів на якому боці стояв у дні Майдану. У кожного була своя правда і своє бачення ситуації. Україна дуже різноманітна в усіх своїх вимірах, починаючи з природничо-географічних зон і закінчуючи історичним досвідом населення різних регіонів. Відмінності у поглядах, бажаннях, інтересах повинні проявлятися у повсякденному житті і у політичній діяльності.

Отже, аналіз досліджень з приводу визначення змісту поняття Помаранчева революція дозволяє говорити про різноспекторність існуючих підходів при можливому їхньому методологічному плюралізмі, що, мабуть, і є одним з найголовніших підсумків подій осені – зими 2004 року.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Маркс К., Энгельс Ф., Ленин В. Афоризмы, изречения. – М.: Политиздат, 1987. – 541 с.
2. Малинович В. О причинах “оранжевой” революции в Украине // “Помаранчева” революція. Версії, хроніка, документи / Упоряд. М. Погребинський. – К.: Оптіма, 2005. – 416 с.: іл. – Рос. мовою.
3. Кара-Мурза С. Г. Экспорт революции. Ющенко, Саакашвили... – М.: Изд-во Алгоритм, 2005. – 528 с.
4. Гальчинський А. С. Помаранчева революція і нова влада. – К.: Либідь, 2005. – 368 с.
5. Кульчицький С. Помаранчева революція. – К.: Генеза, 2005. – 368 с.

Аннотація

Автор раскрыл основные подходы к интерпретации понятия “Помаранчевая революция”.

Мишечкін Г.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНИМИ КАДРАМИ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 90-Х РОКІВ ХХ СТОРІЧЧЯ

У світлі змін, що сталися в Україні 90-ми роками ХХ ст., відкрилися нові можливості щодо вдосконалення вищої педагогічної освіти. Серед завдань вищої педагогічної освіти далеко не останнє місце